

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

ПАВЛЮК БОГДАН ВАЛЕРІЙОВИЧ

УДК 378.011.3-05:373.3]-047.22:37.091.313](043.3)

**ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2020

Дисертація є рукописом.

Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, м. Вінниця.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук

Шевченко Людмила Станіславівна,

професор кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

Біда Олена Анатоліївна,

завідувач кафедри педагогіки і психології Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II;

кандидат педагогічних наук, доцент

Пріма Дмитро Анатолійович,

старший викладач кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи Східноєвропейського національного університету.

Захист відбудеться «18» листопада 2020 року о 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус № 2, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32) та на сайті університету:

https://vspu.edu.ua/index.php?p=specialized_academic_council.

Автореферат розіслано «16» жовтня 2020 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. М. Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах сьогодення головними завданнями освіти в Україні є, насамперед, підвищення її якості. Дедалі більш актуальним є використання в навчанні прийомів і методів, що дають змогу формувати вміння самостійно набувати нових знань, збирати необхідну інформацію, висувати гіпотези, робити висновки. Одним із видів діяльності, що сприяє підвищенню професіоналізму майбутніх учителів початкових класів, є проектна діяльність, у процесі якої реалізуються всі етапи творчого процесу розвитку здобувачів освіти: виникнення, обґрунтування, осмислення й прийняття рішення, його технологічне розроблення, практична робота над реалізацією, апробування, доопрацювання і самооцінка творчої реалізації ідеї.

Підготовка майбутніх учителів до професійної діяльності є об'єктом багатьох наукових досліджень у філософії, психології та педагогіці. Істотне значення для розв'язання цього питання мають фундаментальні дослідження М. Айбазова, Ю. Бабанського, І. Богданова, О. Будник, Л. Григоренка, І. Зязюна, Н. Кузьміної, Н. Нечаєва, А. Маркової, О. Матвієнко, Л. Пуховської, В. Сластьоніна, М. Фіцули, Ю. Шапран та ін.

Крім названих вище дослідників удосконаленням професійної підготовки вчителя на основі компетентнісного підходу займалися В. Болотов, І. Зязюн, І. Зимня, О. Лебедев, Н. Ничкало, О. Пометун, Дж. Равен, Н. Радіонова, О. Семиног, С. Сисоєва, А. Хуторський та інші вчені. Компетентнісний підхід до процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи розглядали у своїх працях Л. Анісімова, Н. Бібік, Л. Бірюк, О. Комар, А. Крижановський, С. Мартиненко, О. Нікулочкіна, О. Панфілова, О. Савченко, Л. Хоружа та ін. Упровадження інноваційних підходів в освітню діяльність на основі компетентнісного підходу висвітлено в працях Р. Гуревича, М. Жалдака, М. Кадемії, С. Сисоєвої, Л. Шевченко та ін. Крім того, розглянуто професійну підготовку вчителів початкової школи в дисертаційних працях О. Будник, Ю. Вторнікова, Л. Коваль, С. Литвиненко, С. Мартиненко, Л. Пальшкової, Л. Петухової, Ю. Шаповал та ін. Досліджуючи сучасні проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, вчені зазначають, що особливої актуальності набуває питання зміни змісту освітнього процесу в бік підвищення його якості й ефективності. Значну роль відіграють елементи, в яких провідне місце посідає проектна компетентність.

Проблеми та особливості формування проектної компетентності майбутніх фахівців досліджували вітчизняні науковці, а саме: Р. Борисова, І. Бруснікіна, М. Жалдак, Н. Морзе, С. Ніколаєва, Т. Новікова, І. Сергєєва, С. Сисоєва, О. Савченко та ін. Неабиякий інтерес становлять праці закордонних авторів, як-от: Г. Арванітопуло, Дж. Дьюї, У. Кілпатрік, Є. Полат, Дж. Томас та ін. На думку науковців, проектна компетентність педагога позначена ступенем засвоєння сукупності компетентностей, що пов'язані з розробкою проекту, оцінкою задекларованих завдань у результаті виконання проекту, відбором засобів, методів і форм організації проектної діяльності.

Вивчення наукових розвідок І. Базарницької, О. Большакової, Т. Волковської,

Л. Карпенко, Н. Коваль, Л. Кравчук та ін. дало змогу зробити висновок про те, що формування проектної компетентності студентів позитивно впливає на рівень готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності, їхню професійну мобільність, уміння самостійно розробляти та реалізовувати проекти.

Водночас зазначимо, що проблема формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки недостатньо досліджена в теоретико-методичному та практичному аспектах, актуальність дослідження зумовлена наявністю в освітньому процесі закладів вищої освіти (ЗВО) низки суперечностей, зокрема між:

- потребою суспільства та держави в педагогах, які володіють високим рівнем професійної підготовки відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти, та недостатнім урахуванням цих вимог у плануванні освітнього процесу ЗВО;

- необхідністю проектування системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до проектної діяльності та відсутністю науково обґрунтованих концептуальних і методичних основ формування їхньої проектної компетентності як складової професійної компетентності;

- необхідністю проведення реформи відповідно до концепції Нової української школи (НУШ) та застарілими поглядами на функції вчителя початкової школи в системі його професійної підготовки в ЗВО.

Зазначені положення й обставини, виявлені недоліки та суперечності актуалізують необхідність наукового розроблення й обґрунтування перспективних напрямів удосконалення теорії і практики підготовки майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності. Враховуючи аргументовану актуальність проблеми, автором було обрано тему дисертаційної праці: *«Формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за темою «Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти» (РК №01115U002571).

Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету (27.01.2016 р., протокол № 10) та узгоджено в Міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (29.03. 2016 р., протокол № 3).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробленні та експериментальній перевірці моделі та педагогічних умов формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи до проектної діяльності в процесі професійної підготовки.

Для досягнення мети було сформульовано такі завдання:

1. Здійснити проблемний аналіз теоретичних засад формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

2. Визначити критерії, показники, рівні та з'ясувати стан сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

3. Розробити модель, виокремити та обґрунтувати педагогічні умови формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки.

4. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки, підготувати відповідне навчально-методичне забезпечення.

Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, що ефективність формування проектної компетентності майбутніх учителів в процесі професійної підготовки підвищиться, якщо під час навчання реалізуються такі педагогічні умови:

– поетапне формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки;

– організація проектної діяльності студентів у контексті підготовки до роботи в умовах Нової української школи;

– наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) під час проектної діяльності.

Методи дослідження:

– *теоретичні*: аналіз та узагальнення літератури та наукових досліджень для порівняння, зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему, вивчення нормативно-правової бази Міністерства освіти та науки України (МОН) щодо організації освітнього процесу, аналіз навчальних планів і програм підготовки майбутніх учителів початкової школи, дослідження педагогічного досвіду, що дало змогу з'ясувати ступінь наукового розроблення проблеми дослідження;

– *емпіричні*: спостереження, бесіди, опитування, тестування, анкетування; бесіди з викладачами ЗВО – для вивчення особливостей формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки; педагогічний експеримент – для одержання даних про результативність педагогічних умов;

– *математичні*: реєстрування та оброблення результатів експерименту, комп'ютерна обробка даних (MS Excel, пакет програм SPSS (Статистичний пакет для соціальних наук) для статистичної обробки одержаних результатів.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів полягають у тому, що

вперше:

– обґрунтовано та розроблено модель формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи;

– визначено й обґрунтовано педагогічні умови (поетапне формування

проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки, організація проектної діяльності студентів у контексті підготовки до роботи в умовах Нової української школи, наскрізне застосування ІКТ під час проектної діяльності;

– *схарактеризовано* компоненти (мотиваційно-ціннісний, проектно-діяльнісний, функціональний), критерії, показники та рівні (високий, середній, низький) сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи;

удосконалено сутність, зміст і структуру організації освітнього процесу в умовах формування проектної компетентності студентів в процесі професійної підготовки в ЗВО;

– *уточнено* поняття «проектна компетентність майбутніх учителів початкової школи»;

дістала подальшого розвитку методика підготовки майбутніх учителів початкової школи до здійснення проектної діяльності в умовах НУШ

Практичне значення полягає в тому, що в процесі дослідження розроблено, експериментально перевірено та впроваджено в освітній процес етапи формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки; авторську програму курсу «Робототехніка» на базі комплектів Lego Education Wedo 2.0; проекти, створені засобами сучасного програмного забезпечення; завдання до проектів для майбутніх учителів початкової школи; оцінювання проектів та проектної діяльності; діагностичні методики перевірки сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Укладено методичні рекомендації для викладачів і студентів, що можуть використовуватися під час організації проектної діяльності в освітньому процесі для підвищення ефективності й якості освіти, підготовки майбутніх учителів початкової школи. Матеріали дисертаційної роботи можуть бути використані в подальших дослідженнях із проблем професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у ЗВО.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/68 від 26.12.2019 р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 142 від 19.03.2019 р.), Комунального вищого навчального закладу «Вінницька академія неперервної освіти» (довідка № 01/21-552 від 03.07.2019 р.), Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» (довідка № 219/19-01-02 від 05.12.2019 р.), Вищого комунального навчального закладу «Володимир-Волинський педагогічний коледж ім. А.Ю. Кримського (довідка № 157/01-07/19), Барського гуманітарно-педагогічного коледжу (довідка №103 від 12.04.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Основні наукові результати одержані особисто дисертантом. У опублікованих у співавторстві з В. Заболотним наукових виданнях [17; 18; 19] особистий внесок автора полягає в теоретичному обґрунтуванні

основних ідей та особливостей застосування комп'ютерних мереж та програмного забезпечення під час освітнього процесу.

Апробація результатів дослідження. Теоретичні положення та практичні результати дослідження доповідалися та обговорювалися на:

– *міжнародних науково-практичних конференціях*: «Інформаційні технології в наукових дослідженнях і навчальному процесі» (Луганськ, 2007); «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2008, 2016); «Підготовка учителя начальних класов: проблеми и перспективи» (г. Минск, 2016); «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського світнього простору» (Київ, 2016); «Актуальні питання освіти і науки» (Харків, 2017); «Актуальні проблеми педагогічної науки» (Миколаїв, 2017); «Актуальні проблеми педагогіки початкової школи в контексті освітньої реформи» (Коломия, 2017); «Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця» (Суми, 2017); «Модернізація освітньої системи: світові тенденції та національні особливості» (Каунас, Литва, 2018); «Побудова інформаційного суспільства: ресурси і технології» (Київ, 2018);

– *всеукраїнських конференціях*: «Актуальні проблеми сучасної науки і наукових досліджень» (Вінниця, 2015); «I Всеукраїнська конференція з розвитку дистанційного навчання ELForum» (Київ, 2016);

– доповідались на *науково-методичних семінарах* кафедр педагогіки і професійної освіти, інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2015-2020).

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлено в 24 публікаціях (21 одноосібних), з яких: 16 статей (із них – 8 у вітчизняних наукових фахових виданнях, 5 – матеріалах конференцій, 1 – в зарубіжному періодичному виданні, 2 – в матеріалах закордонних конференцій), 4 – методичні рекомендації, 1 посібник, 3 тез і матеріалів конференцій.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел до розділів (що містить 272 найменування), загальних висновків, додатків на 74 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 302 сторінки, з яких основного тексту – 172 сторінки, 17 таблиць на 25 сторінках і 12 рисунків на 11 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано вибір теми, її актуальність і доцільність; сформульовано мету, предмет, об'єкт, завдання і гіпотезу дослідження. Схарактеризовано методологічні, теоретичні та нормативно-правові засади цієї наукової роботи; розкрито її наукову новизну, теоретичне та практичне значення, представлено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі – «**Теоретичні засади формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи**» – здійснено теоретичний аналіз особливостей професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи; проаналізовано поняття «проект», «проектна діяльність», «проектна

компетентність»; визначено компоненти, показники та рівні сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Дослідження наукової літератури у форматі особливостей підготовки майбутніх вчителів засвідчило наявність значної кількості робіт, де розкриваються досить важливі аспекти їхньої професійної підготовки. Водночас констатується факт, що й нині малодослідженою залишається проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах НУШ.

Проаналізувавши дослідження науковців щодо поняття «проектна компетентність», зроблено висновок про те, що нині така компетентність є досить важливою складовою в підготовці майбутніх учителів. Визначено, що формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи має здійснюватися за нормативними документами МОН України, Професійним стандартом «Вчитель початкових класів закладу середньої освіти», Стандартом вищої освіти та освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 013 «Початкова освіта».

Узагальнюючи результати здійсненого аналізу літератури, визначено, що проектна компетентність учителя – це рівень його готовності до проектної діяльності, індивідуальна здатність майбутніх педагогів до проектування й мотивованого прагнення до самоосвіти, розвитку мислення, поведінки, спілкування, діяльності.

Формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в ЗВО включає такі реалії: обговорення питань і форм проектної діяльності як елементів проектної компетентності; вивчення дисциплін професійної і практичної підготовки як складової професійної підготовки, курсу «Робототехніка» з елементами проектування; ознайомлення із досвідом створення проектів досвідченими учителями початкової школи; створення матеріально-технічної бази ЗВО для ефективної організації проектної діяльності. Зазначено, що проектна компетентність майбутнього учителя початкової школи також включає здатність до творчості й розв'язання проблемних завдань; уміння ставити і розв'язувати нестандартні завдання в процесі проектної діяльності, застосовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), оцінювати та вирішувати стереотипні проблеми.

Визначено компоненти (мотиваційно-ціннісний, проектно-діяльнісний, функціональний), критерії (мотиваційний, діяльнісний, функціональний) та показники, що є основою оцінювання сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкових класів в процесі професійної підготовки.

У другому розділі – **«Педагогічні умови формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи»** – з урахуванням результатів вивчення психологічної, педагогічної та методичної літератури, аналізу нормативних документів МОН України щодо особливостей підготовки майбутніх учителів початкової школи у ЗВО, вимог НУШ та розгляду специфіки організації початкової освіти в закладах загальної середньої освіти побудовано модель, визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної

підготовки. Модель формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки (рис. 1) є цілісною та динамічною системою, що розроблена на основі інтеграції системного, середовищного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного й технологічного підходів і є керованим процесом у зв'язку з наявністю в її структурі функціональних зв'язків між цільовим, змістово-процесуальним та діагностично-результативним блоками.

Слугуючи теоретико-методичною основою проектування та прогнозування результату, модель об'єднує процеси навчання, розвитку та самовдосконалення, відображає зміст і динаміку формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи під час професійної підготовки у ЗВО.

Запропонована модель позначена цілісністю і системністю, що уможлиблює результативне формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки. Структура моделі відповідає поставленій меті та включає інваріантну (мета, принципи) та варіативну (методи, форми і засоби) складову. Як результат – впровадження в освітній процес спроектованої моделі забезпечує позитивну динаміку сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки.

Представлено авторське бачення проектної діяльності в освітньому процесі як сукупності видів, засобів і форм роботи майбутніх учителів початкової школи. Визначено, що формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки має здійснюватися поетапно та включати пропедевтичний, базовий і професійний етапи. На пропедевтичному та базовому етапах освітній процес варто спрямовувати передусім на формування та розвиток мотиваційно-ціннісного й проектувально-діяльнісного компонентів, а на професійному – проектувально-діяльнісного та функціонального.

На пропедевтичному етапі (1 курс) під час вивчення української мови, іноземної мови, інформатики, історії України, вступу до спеціальності, філософії, соціології, правознавства, економічної теорії та ін. дисциплін майбутні учителі початкової школи працювали в проектах, запропонованих викладачами. Було розроблено та впроваджено такі проекти: «Подорож Великобританією», «Мій родовід», «Історія комп'ютерної техніки» тощо. Це дало змогу стимулювання всіх суб'єктів навчання до творчої активності, створення умов для самоствердження та розвитку мотивів творчості.

Базовий етап (2 курс та I семестр 3 курсу) підготовки зреалізовувався на іншому рівні. Студенти, вивчаючи основи природознавства, практичний курс інформатики, математику, каліграфію, сучасні інформаційні технології, дидактику, сучасну українську мову та ін. дисципліни за рахунок збільшення частки самостійної роботи, творчої та навчально-дослідницької діяльності, розробляли та впроваджували елементарні та міні-проекти. Наприклад такі: «Дивовижні місця України», «Інтернет-залежність школярів», «Школярі й таблиця множення» тощо.

Професійний етап (II семестр 3 курсу та 4 курс) від попередніх відрізнявся тим, що майбутні вчителі початкової школи самі створювали та виконували

Рис.1. Модель формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки

повноцінні проекти під час освітньої діяльності з дисциплін професійної та практичної підготовки (основи педагогічної майстерності, основи педагогіки, основи педагогічних досліджень, організація та управління в початковій школі, педагогічні технології в початковій школі, методики навчання математики, інформатики, трудового навчання, основ здоров'я та ін.). Крім того, студенти на професійному етапі підготовки самостійно керували проектами учнів початкової школи під час проходження педагогічної практики в школі. На даному етапі створено та впроваджено такі проекти, як: «Геометрія навколо», «Година, доба, тиждень», «Виготовлення іграшок і прикрас», «Казкові композиції», «Складання розпорядку дня» та «Ігри, що сприяють гарному настрою». Проектна діяльність на професійному етапі сприяла творчій самореалізації, саморозвитку, самовихованню студентів, створенню умов для самоствердження та мотивації до проектної діяльності, підвищенню ефективності професійної підготовки.

Виокремлені етапи професійної підготовки зреалізовувалися, враховуючи впровадження на державному рівні в початковій школі концепції НУШ. Аналіз наукової літератури, вивчення особливостей освітньої діяльності експериментальних ЗВО, досвіду роботи вчителів початкової школи та врахування власного досвіду професійної діяльності дозволили нам дійти висновку, що проектна діяльність може здійснюватися в межах одного предмету (монопроект) або декількох предметів (міжпредметна проектна діяльність); студенти можуть працювати в проектах з різною кількістю учасників та з різною тривалістю (тривалі, середньої тривалості, нетривалі). Визначено, що під час проектної діяльності у початковій школі є небезпека не досягнути поставленої мети та результатів, тому необхідне її ретельне планування, визначення особливостей роботи над кожним проектом; постійне консультування під час проектної діяльності. Тому майбутнім учителям початкової школи під час професійної підготовки в рамках фахової підготовки для роботи в НУШ пропонувались типологічно різні проекти. Відповідно до типу діяльності на уроках у початковій школі студенти навчалися створювати дослідницькі, рольові, пошукові, творчі, практично-орієнтовані проекти.

Зроблено висновок, що важливим складником НУШ має стати використання в початковій школі навчальних програм LEGO Education. Задля підготовки студентів до роботи із комплектами Lego Education Wedo 2.0 у початковій школі, розроблено та впроваджено авторську програму дисципліни «Робототехніка», вивчення якої спонукатиме майбутніх учителів початкової школи до участі в проектній діяльності.

Обґрунтовано, що використання засобів ІКТ під час проектної діяльності можна поділити на такі блоки: використання ІКТ у процесі створення проектів (пошук інформації, набір тексту та опис знайденої інформації); обговорення проектів (мережеве спілкування); використання ІКТ під час представлення результатів; проектна діяльність у курсі робототехніки.

Аналізуючи процеси, що сприяють формуванню проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки, визначено та схарактеризовано такі кроки роботи над проектом засобами ІКТ: мотиваційний, проектувальний, діяльнісний, корекційний та рефлексивно-оцінювальний.

Покрокове виконання проектів забезпечувало формування у майбутніх учителів початкової школи вміння аналізувати й систематизувати інформацію про проект, оцінювати її достовірність; уміння визначати педагогічно доцільні засоби проектної діяльності, аналізувати й оцінювати наявні, розробляти та застосувати їх у майбутній педагогічній діяльності; а також стимулів і мотивів до творчої самореалізації, створення настанов щодо досягнення мети (креативності), планування, консультування.

У третьому розділі – **«Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки»** – розкрито методику організації та проведення педагогічного експерименту; здійснено узагальнення результатів дослідно-експериментальної роботи.

Дослідно-експериментальна робота з впровадження та експериментальної перевірки педагогічних умов і моделі формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки проводилася в чотири взаємопов'язані етапи – з 2007 до 2020 року: 1-й: підготовчий (2007-2011 рр.); 2-й: констатувальний (2011-2014 рр.); 3-й: формувальний (2015-2018 рр.); 4-й: узагальнювальний (2019-2020 рр.). У дослідженні взяли участь 435 студентів, 129 викладачів ЗВО, а також 31 керівник шкіл.

На підготовчому етапі вивчено стан опрацювання проблеми дослідження у психологічній і педагогічній літературі. Проаналізовано підходи до проблеми формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки та сформульовано мету, об'єкт, предмет і гіпотезу, завдання дослідження.

На констатувальному етапі на основі аналізу професійних вимог до сучасного педагога визначено фактичний рівень проектної компетентності за мотиваційно-ціннісним, проектувально-діяльним, фундаментальним компонентами, котрих набувають майбутні фахівці після завершення навчання; проаналізовано змістову складову професійної підготовки; з'ясовано етапи формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи; досліджено критерії та показники формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи; розроблено, визначено та обґрунтовано модель, педагогічні умови формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки. Результати констатувального етапу дали можливість зробити висновок про недостатній рівень сформованості проектної компетентності в майбутніх учителів початкової школи, наявність розбіжностей між якістю підготовки і вимогами сьогодення, що уможливило думку про необхідність внесення змін у процес професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи з урахуванням особливостей НУШ.

Такі зміни мають включати в себе певні аспекти, а саме: вибір педагогічних засобів і методів, що забезпечили б формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи та розроблення методики роботи з проектами та проектною діяльністю. Крім того, потрібно усунути такі недоліки проектної

діяльності в ЗВО, а саме: недостатність управління процесом проектної діяльності та власне проектування, низький рівень активності студентів, недостатня індивідуалізація проекту. Необхідно також обґрунтувати доцільність та окреслити напрями розроблення проектів, що передують формуванню проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи та виявити мотиваційно-ціннісні та психолого-педагогічні передумови її формування.

Для забезпечення достовірності порівняння результатів діагностики сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи на формувальному етапі експерименту здійснено розподіл на експериментальні (ЕГ) (141 студент) й контрольні групи (КГ) (144 студенти), що підбиралися орієнтовно однаковими за успішністю.

Аналіз сформованості мотиваційно-ціннісного компоненту за методикою вивчення мотивації (Н. Бакшаєва та О. Вербіцький) показав, що зросла мотивація до навчальної діяльності (мотивація під час проектної діяльності) у студентів ЕГ із 3,0 до 4,7 б., у КГ із 3,1 до 4,5 б. Середній бал пізнавальної діяльності студентів (мотивація до проектної діяльності в самовдосконаленні) змінився відповідно у ЕГ із 3,2 до 4,8 б., та у КГ із 3,4 до 4,6 б. Крім того, досліджувалися мотиви до педагогічної діяльності. Експеримент показав, що у ЕГ середній бал зріс із 3,2 до 4,7 б., а у КГ із 3,1 до 4,5 б. Діагностика мотивації до проектної діяльності здійснювалась за методикою А. Реан, В. Якуніна у ред. Н. Бадмаєвої, що була модифікована автором. Аналіз результатів показав, що у студентів ЕГ, порівняно зі студентами КГ, наприкінці експерименту зросло середнє значення комунікативних мотивів у ЕГ на 0,9 б., а у КГ на 0,7 б. Використавши дану методику, здійснили перевірку в студентів мотивів престижу професії і встановили, що у ЕГ зростання середнього значення склало 0,9 б., у КГ лише 0,6 б. Перевіривши професійні мотиви, дійшли висновку, що у ЕГ середнє значення зросло на 0,8 б., у КГ на 0,7 б. За основу для визначення внутрішньої мотивації використовувалася модифікована «Методика визначення мотивації майбутніх учителів початкової школи до проектної діяльності». Аналіз середніх значень результатів студентами ЕГ і КГ показав, що наприкінці експерименту зросла внутрішня мотивація до використання проектної діяльності у ЕГ до середнього рівня (15,24 б.), порівняно зі здобувачами КГ, які показали досить низький рівень (12,54 б.) сформованості внутрішньої мотивації.

Порівняння результатів сформованості мотиваційно-ціннісного компоненту показало зростання в студентів ЕГ таких показників: мотивація до майбутньої професійної діяльності; усвідомлення суспільної цінності професії вчителя початкової школи в умовах НУШ, самовдосконалення під час проектної діяльності, потреби в проектній діяльності в початковій школі; сформованість цілей, соціальних потреб, інтересів, потреб, нахилів і мотивів, що спонукають до проектної діяльності; розвиток емоційно-вольового механізму формування проектної компетентності; професійно-особистісне самовизначення майбутніх учителів.

Діагностика проектно-діяльнісного компоненту включала визначення рівня знань із дисциплін професійно-практичної підготовки та за результатами проходження педагогічної практики (табл. 1).

За результатами обчислень у програмі SPSS 16.0 для парного t-критерію Стьюдента для ЕГ $p=0,000 < 0,05$, свідчить про те, що з достовірністю 95% можна стверджувати про розбіжності між середніми значеннями середнього балу в студентів ЕГ на початку та наприкінці формувального етапу не є випадковими, а спричинені впровадженням моделі та педагогічних умов (для КГ $p=0,06 > 0,05$). Це свідчить про те, що середній бал у студентів КГ на початку та наприкінці формувального етапу статистично не відрізняється).

Таблиця 1

Узагальнені результати оцінювання сформованості проектувально-діяльнісного компоненту сформованості проектної компетентності

Сер. бал	На початку експ.		Наприкінці експ.	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
	3,58	3,86	4,12	3,96

Дослідження сформованості функціонального компонента здійснювалося на основі діагностичної карти педагогічного оцінювання та самооцінювання готовності до саморозвитку під час проектної діяльності (модифікованої автором) (високий рівень зріс в ЕГ на 8,3 %, в КГ на 2,7 %; середній – в ЕГ на 18,5%, в КГ 11,1 %); використавши методики діагностики рівня розвитку рефлексивності А. Карпова (модифікованої автором) показало зменшення низького рівня розвитку рефлексивності (з 46,2 % до 28,5% в ЕГ, з 45,4 % до 29,9 % в КГ) та зростання високого (на 11,5 % в ЕГ та 6,2 %) і середнього (на 15% в ЕГ та 9,5 % в КГ) рівнів. Аналіз результатів комунікабельності та організаторських здібностей (опитувальник методики КОС) (65,7 % студентів ЕГ високий рівень 18% та 21% (КГ – 12 % та 6%); 40 % та 38% – достатній рівень (КГ – 14% та 26%).

Загалом, рівень сформованості мотиваційно-ціннісного, проектувально-діяльнісного та фундаментального компонентів проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки в студентів ЕГ вищий, ніж у студентів КГ (рис. 2). Студенти ЕГ показали істотно більший приріст між початковим і кінцевим рівнями середніх значень компонентів (із 3,39 б. до 4,49 б.) у порівнянні зі студентами КГ (із 3,62 б. до 4,15 б.).

Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи підтвердив, що впровадження моделі та педагогічних умов формування проектної компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки початкової школи позитивно вплинуло на мотивацію щодо використання проектної діяльності в початковій школі; розвиток професійних, комунікативних мотивів та мотивів престижу; усвідомлення та розвиток потреб у співпраці з використанням проектної діяльності; відповідальність за результати проектної діяльності; інтерес до формування проектної компетентності; сформованість умінь визначати педагогічно доцільні засоби та методи проведення проектної діяльності, аналізувати й оцінювати наявні проекти, розробляти та застосувати їх у майбутній педагогічній діяльності.

На узагальнювальному етапі систематизовано й опрацьовано експериментальні дані, підсумовано одержані результати, сформульовано висновки до розділів і загальні висновки, визначено перспективи подальших досліджень,

видано методичні рекомендації та здійснено літературне оформлення результатів дисертаційного дослідження в кандидатську дисертацію.

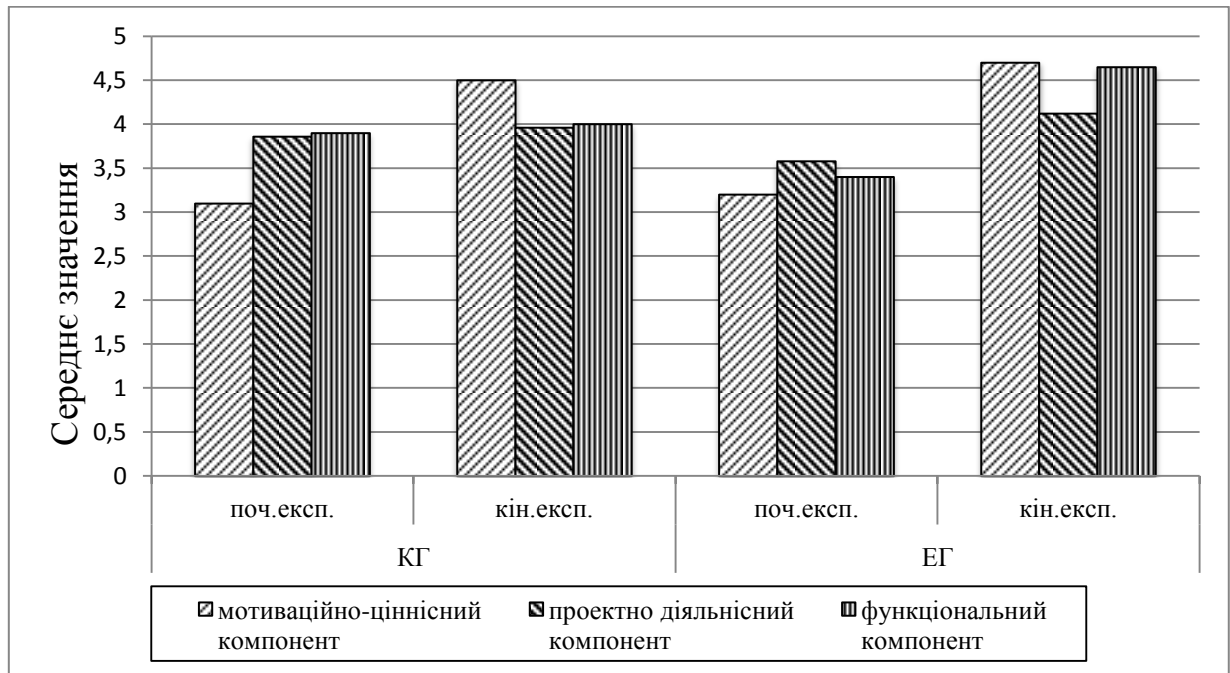

Рис. 2. Динаміка сформованості компонентів проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки на початку та наприкінці експерименту

ВИСНОВКИ

1. Здійснено аналіз теоретико-методологічних аспектів проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи у закладах вищої освіти. Встановлено, що поняття «проектна компетентність» має складний, ємнісний зміст, що інтегрує проектні, соціально-педагогічні, соціально-психологічні, діяльнісні та інші складники. В нашому дослідженні проектна компетентність учителя початкових класів – це стрижнева характеристика теоретичної та практичної підготовленості фахівця до проектної діяльності. Ця компетентність входить у структуру професійної компетентностей як одна з складових.

Формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки – це неперервний процес поетапного включення студентів у навчальну та професійно-педагогічну діяльність із урахуванням взаємозв'язку системного, середовищного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного та технологічного підходів.

Вивчення сучасного стану досліджуваної проблеми дозволило нам дійти висновку, що впровадження нових стандартів початкової освіти потребує не лише перегляду й удосконалення змісту загальної освіти, а й активізації методів організації освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Здійснений аналіз робіт вітчизняних і зарубіжних учених довів, що використання проектної діяльності для розв'язання освітніх завдань, формування

вчителя з критичним і творчим мисленням, здатного ефективно функціонувати в мінливих умовах професійної діяльності, є невід'ємним компонентом сучасної освіти. Тому важливого значення з огляду на це набуває питання впровадження в освітній процес проектної діяльності.

2. Визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, проектувально-діяльнісний, фундаментальний), показники (мотиваційний, проектний, креативний) і схарактеризовано рівні (високий, середній, достатній) сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи під час професійної підготовки. З'ясовано, що сформованість проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи та досвідчених вчителів початкової школи відповідає низькому та середньому рівню. Такий рівень проектної компетентності ускладнює як сам процес роботи над проектами, так і процес керування проектною діяльністю учнів під час освітнього процесу. З'ясовано, що результатом підготовки майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки має бути сформована проектна компетентність, що відображається в готовності й здатності ефективно здійснювати проектну діяльність у процесі розв'язання професійних завдань початкової школи.

3. Розроблено та впроваджено модель формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки, що складається з таких взаємопов'язаних блоків: цільового, змістово-процесуального, діагностувально-результативного. Розроблена модель містить такі взаємопов'язані елементи як: мету, підходи, принципи, педагогічні умови, компоненти, критерії, рівні та результат, що забезпечує професійний розвиток майбутніх учителів початкової школи та формування високого рівня в них проектної компетентності.

Виокремлено, обґрунтовано, реалізовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування проектної компетентності, а саме: поетапне формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи у професійній підготовці, організація проектної діяльності студентів у контексті підготовки до роботи в умовах Нової української школи, наскрізне застосування ІКТ під час проектної діяльності. Впровадження педагогічних умов дозволило якісно сформувати проектну компетентність майбутніх учителів початкової школи.

4. Експериментально перевірено та статистично підтверджено, що впровадження моделі та педагогічних умов в освітній процес забезпечує позитивну динаміку формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки. Порівняльний аналіз результатів експерименту засвідчив, що за всіма компонентами проектної компетентності мали місце істотні зміни, а саме: студенти, які навчалися за розробленими нами програмами одержали більш високі результати, мають вищий рівень проектної компетентності та, відповідно, краще підготовлені до виконання професійних обов'язків у початковій школі (аналіз експериментальних даних показав, що за незначної різниці за результатами вхідного контролю у ЕГ зросли середні значення сформованості компонентів із 3,39% до 4,49% (у КГ із 3,62% до 4.15%),.

Підтвердженням ефективності викладених інновацій вважаємо результати анкетування студентів і викладачів ЗВО, котре засвідчило, що впровадження педагогічних умов і моделі активізувало студентів, спонукало їх разом із викладачами розробляти нові проекти. Змінилася також роль викладачів ЗВО, основним завданням яких є управління процесом проектної діяльності та розвитку через таку діяльність, творчий пошук ефективних рішень професійно орієнтованих завдань і ситуацій під час проектної діяльності.

На підставі аналізу кількісних і якісних результатів дослідно-експериментальної роботи можна зробити висновок про те, що вихідна методологія є правильною, мета дослідження досягнута, поставлені завдання розв'язані, висунута гіпотеза одержала емпіричне підтвердження.

Дисертаційне дослідження, звісно, не вичерпує всіх аспектів пов'язаних із формуванням проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки та не претендує на вичерпне розв'язання досліджуваної проблеми. Одержані результати свідчать про необхідність подальшого поглибленого впровадження проектної діяльності в освітній процес ЗВО з метою забезпечення високого рівня формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Опрацювання та вдосконалення потребують: питання використання проектної діяльності в освітньому процесі ЗВО; координація роботи викладачів дисциплін професійно-практичної підготовки, щодо створення комплексних проектних методик; уточнення критеріїв ефективності проектної діяльності і способів оцінювання готовності вчителів початкової школи до професійної діяльності.

Уважаємо також доцільною подальшу розбудову науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи з урахуванням упровадження в початковій школі НУШ.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні результати дисертації:

1. Павлюк Б. В. Проектна компетентність – складова фахової підготовки майбутніх вчителів початкової школи. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць / редкол. : Р. С. Гуревич (голова) та ін. Київ-Вінниця : ТОВ «Планер», 2016. Вип. 45. С. 292-296.

2. Павлюк Б. В. Особенности формирования проектной компетентности будущих учителей начальной школы в педагогическом колледже. Подготовка учителя начальных классов : проблемы и перспективы : сб. научн. работ / редкол. : Н. В. Жданович, О. В. Азарко, В. Г. Игнатович и др. Минск : БГПУ, 2016. С. 97-99.

3. Павлюк Б. В. Сутність поняття «проектна компетентність» у наукових дослідженнях. Наукові записки. Серія : Педагогіка і психологія : Зб. наук. праць. Випуск № 49 / Редкол. : В. І. Шахов (голова) та ін. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. С.100-104.

4. Павлюк Б. В. Поетапне формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Науковий журнал «Інноваційна педагогіка». 2018. №7. С. 87-90.

5. Павлюк Б. В. Організація педагогічної взаємодії майбутніх учителів початкової школи та викладачів закладів вищої освіти засобами мережевих технологій. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». Херсон – 2018. №84. С.146-150. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**

6. Павлюк Б. В. Модель формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі фахової підготовки. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи. Випуск 67 : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. С. 200-205. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus)**

7. Павлюк Б. В. Особливості проектної діяльності майбутніх учителів початкової школи [Електронний ресурс]. Спецвипуск «Нові педагогічні підходи в STEAM-освіті». 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/issue/view/8/showToc>. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**

Праці, які засвідчують апробації матеріалів дисертації:

8. Павлюк Б. В. Формування професійної компетентності майбутніх вчителів початкових класів засобами мережевих технологій. Актуальні проблеми сучасної науки і наукових досліджень : зб. наук. праць. Випуск 4(7) / Редкол. : І. Є. Руснак та ін. Вінниця : ТОВ «Планер», 2015. С. 320-323.

9. Павлюк Б. В. Взаємодія студентів та викладачів засобами мережевих технологій. Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу / редкол. : В. Ф. Заболотний (голова) та ін. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2016. №4 (20). С. 77-80.

10. Павлюк Б. В. Формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи у педагогічних коледжах. Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми ; у 2-х частинах. Суми : ФОП Цьома С. П., 2017. Ч. 1. С. 57-59.

11. Павлюк Б. В. Компоненти проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Актуальні проблеми педагогіки початкової школи в контексті освітньої реформи. Коломия, 2017.

12. Павлюк Б. В. Модель проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції : Актуальні проблеми педагогічної науки (м. Миколаїв, 10-11 листопада 2017 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти» ; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. У 2-х частинах. Миколаїв, 2017. Ч.1. С. 130-132.

13. Павлюк Б. В. Формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи. International scientific «Modernization of educational system: world

trend and national peculiarities»: Conference Proceedings, February 23. Kaunas: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2018. P.153-158.

14. Павлюк Б. В. Експериментальна перевірка сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. Випуск 52. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2018. С. 371-376. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**

15. Павлюк Б. В. Етапи формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Наукове періодичне видання «Український психолого-педагогічний науковий збірник». 2019. №16. С. 34-40.

16. Павлюк Б. В. Підготовчий та констатувальний етапи експериментальної перевірки ефективності організаційно-педагогічних умов формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Modern educational space : the transformation of national models in terms of integration: Conference Proceedings, October 25, 2019. Leipzig : Baltija Publishing. P.138-141.

Опубліковані праці, що додатково відображають наукові результати дисертації:

17. Павлюк Б. В., Заболотний В. Ф. Використання комп'ютерних мереж в навчальному процесі. Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка : зб. наук. пр. Луганськ, 2007. №21 (137). Ч. 2. С. 87-93.

18. Павлюк Б. В., Заболотний В. Ф. Використання комп'ютерних мереж. Інформаційні технології в наукових дослідженнях і навчальному процесі : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Луганськ, 14-16 листопада 2007 року. Луганськ, 2007. С. 165-168.

19. Павлюк Б. В., Заболотний В. Ф. Педагогічний програмний засіб як прикладний програмний засіб навчального призначення. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. Випуск 19 / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. С. 134-138.

20. Павлюк Б. В. Проектна діяльність на уроках трудового навчання та технологій: методичні рекомендації / Б.В. Павлюк – Вінниця: ВДПУ, 2010. – 115 с.

21. Павлюк Б. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час проектної діяльності: методичні рекомендації / Б.В. Павлюк – Вінниця: ВДПУ, 2012. 120 с.

22. Павлюк Б. В. Методичні рекомендації студентам-практикантам: методичні рекомендації / Б.В. Павлюк – Вінниця: ВДПУ, 2015. 110 с.

23. Павлюк Б. В. Інформаційні системи та мережі: навчальний посібн. Вінниця : ФОП Корзун Д.Ю., 2017. 175 с.

24. Павлюк Б. В. Проектна діяльність майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки: методичні рекомендації / Б.В. Павлюк – Вінниця: ВДПУ, Вінниця, 2019. 95 с.

АНОТАЦІЇ

Павлюк Б. В. Формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2020.

У роботі проаналізовано теоретичні засади формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи, розкрито сутність поняття «проектна компетентність», визначено компоненти, критерії та показники, схарактеризовано рівні сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки. Розроблено та впроваджено модель формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Теоретично обгрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови: поетапне формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи; організація проектної діяльності студентів у контексті підготовки до роботи в умовах Нової української школи; наскрізне застосування ІКТ під час проектної діяльності. За результатами досліджень розроблено методичні рекомендації щодо формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Ключові слова: учителі початкової школи, проектна компетентність, проектна діяльність, проект, заклади вищої освіти, Нова українська школа.

Павлюк Б. В. Формирование проектной компетентности будущих учителей начальной школы в процессе профессиональной подготовки. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Винница, 2020.

В работе проанализированы теоретические основы формирования проектной компетентности будущих учителей начальной школы, раскрыта сущность понятия «проектная компетентность», определены компоненты, критерии и показатели, охарактеризованы уровни сформированности проектной компетентности будущих учителей начальной школы в процессе профессиональной подготовки.

Разработана и внедрена модель формирования проектной компетентности будущих учителей начальной школы. Теоретически обосновано и экспериментально проверены педагогические условия: поэтапное формирование проектной компетентности будущих учителей начальной школы; организация проектной деятельности студентов в контексте подготовки к работе в условиях Новой украинской школы; сквозное применение ИКТ во время проектной деятельности. По результатам исследований разработаны методические рекомендации по формированию проектной компетентности будущих учителей начальной школы.

Ключевые слова: учитель начальной школы, проектная компетентность, проектная деятельность, проект, высшие учебные заведения, Новая украинская школа.

Pavliuk B.V. Formation of project competence of future primary school teachers in the process of professional training. - Manuscript.

The dissertation on achieving a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences on a specialty 13.00.04 - the theory and a technique of professional education. – Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynsky State Pedagogical University, Vinnytsia, 2020.

The dissertation analyzes the pedagogical aspects and problems of professional training of future primary school teachers. The concept of "project competence" is defined, as well as the place of the project competence in the structure of professional competence is indicated.

It is defined that the formation of project competence of future primary school teachers in the process of professional training is a rather complex and permanent process of gradual inclusion of students into educational and professional-pedagogical activities. It takes into account the relationship of systemic, environmental, personal-activity, competence and technological approaches.

The current state of the researched problem is studied, which allowed to conclude that it is necessary to introduce new standards of primary education, which requires revision and improvement of the content of general education, as well as activation of methods of organization of educational process in higher education institutions.

Analyses of scientific works were conducted, and it allowed to establish that the use of project activities for solving educational issues is an integral component of modern education.

It is determined criteria such as motivation and value, project and activity, fundamental, also there was defined such indicators as motivational, project, activity and creative, moreover such levels of formation of project competence of future primary school teachers during professional training as low, average and high are identified.

It is notified that the result of training future primary school teachers in the process of professional training is in the formed their personal project competence, which is reflected in the willingness and ability to carry out project activities effectively in the educational process.

A model of formation of project competence of future primary school teachers has been created. The offered model enables the formation of project competence of future primary school teachers in the process of professional training. The result of the model implementation is the achievement of the goal and the positive dynamics of the formation of project competence of future primary school teachers in the process of professional training.

The pedagogical conditions that influence the formation of project competence of future primary school teachers are defined and proved in the work such as gradual formation of project competence of future primary school teachers; organization of project

activities of students in the context of preparation for doing job in the New Ukrainian School; cross-cutting use of ICT during project activities.

It is determined that the gradual formation of project competence of future primary school teachers in the process of professional training consists of three stages: during the first year - propaedeutic; the second and first semesters of the third year - basic; the second semester of the third year and the fourth year - professional.

Curricula were considered and analyzed, which made it possible to state that a significant part of classroom hours is allocated for the study of disciplines that contribute to the formation of project competence.

The process of formation of project competence of future primary school teachers at the propaedeutic and basic stages is aimed primarily at the formation and development of motivational-value and project-activity components, and at the professional - functional component.

It is determined that in the New Ukrainian School the project activity must follow such requirements as the necessity for teachers not only control carefully while working on the project, but also constant assistance during the project activities as well as organization of short-term projects.

It is established that the use of ICT during the project activities is divided into the use of ICT in creating projects (searching of information, typing and description of found information) and discussion of projects (network communication) and use of ICT in presenting results and project activities during robotics classes.

The conducted experimental work on the introduction and experimental verification of pedagogical conditions and models of formation of project competence of future primary school teachers in the process of professional training was carried out in interrelated stages from 2007 to 2020: the 1st one is preparatory (2007-2011) then the 2nd one is ascertaining (2011-2014) afterward is the 3rd which is formative (2015-2018) and at last is the 4th one which is generalizing (2019-2020). The study involved students, teachers of higher education institutions, as well as school principals.

The analysis of the results of the experiment showed that there were significant changes in all components of project competence, namely: students who studied in our programs received higher results, have a higher level of project competence and, accordingly, better prepared to perform professional duties in primary school.

According to the results of research, the gradual formation of project competence of future primary school teachers in the process of professional development has been developed and implemented in the educational process of the higher education establishments; the project activity of students in the context of preparation for their work in the conditions of the New Ukrainian School is offered; the end-to-end use of ICT during project activities was investigated.

Key words: primary school teachers, project competence, project activity, project, higher education institutions, the New Ukrainian School.

Підписано до друку 12.10.2020 р.
Формат 60*84/16. Папір офсетний.
Друк різнографічний. Гарнітура Times New Roman
Умов. друк. арк. 1,9.
Зам. № 205
Наклад 100 прим.

Видрукувано з оригінал-макету замовника.

Видавець та виготовлювач ТОВ «Друк»
м. Вінниця, вул. 600-річчя, 25
тел.: (0432) 46-51-17
E-mail: ua.druk2015@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1077 від 25.04.2007 р.